

Edizione cartacea:

Talijanska katalogna pravila i međunarodna tradicija : ususret novim nacelima i novim pravilnicima / Carlo Bianchini, Mauro Guerrini = Italian cataloguing rules and international tradition : toward new principles and new codes / Carlo Bianchini and Mauro Guerrini. — p. 131-149; 397-416. — In: Međunarodni skup u cast 100-te godisnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17.-18. studenoga 2005 : Zbornik radova / uredile Mirna Willer, Ana Barbaric = International Conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth, Zagreb, Novembre 17-18, 2005 : proceedings / edited by Mirna Willer and Ana Barbaric. — Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007. — 531 p. — ISBN 978-953-6001-39-2.

TALIJANSKA KATALOŽNA PRAVILA I MEĐUNARODNA TRADICIJA
USUSRET NOVIM NAČELIMA I NOVIM PRAVILNICIMA
ITALIAN CATALOGUING RULES AND INTERNATIONAL TRADITION
TOWARD NEW PRINCIPLES AND NEW CODES

Carlo Bianchini

Prirodoslovni muzej grada Udine

c.bianchini@iol.it

*Mauro Guerrini*¹

Odsjek za srednjovjekovne i renesansne studije, Sveučilište u Firenci

m.guerrini@leonet.it

<http://www.meri.unifi.it/meri/guerrini.html>

Sažetak

Mnogi današnji katalogni pravilnici svoje porijeklo zahvaljuju zajedničkoj tradiciji započetoj na Međunarodnoj konferenciji o načelima katalogizacije održanoj 1961. u Parizu. Otada, izrada nacionalnih pravilnika temelji se na zajedničkim katalognim načelima, dogovorima o međunarodnoj suradnji i zajedničkoj tradiciji. Novo tehnološko i međunarodno okruženje sve više nalaže preustroj tih načela kako bi se uključila prikladnija rješenja, te kako bi se načelo zadovoljavanja potreba korisnika kataloga učvrstilo kao najvažnije. Unutar navedenog okvira, u radu se razmatra talijanska katalogna tradicija i njezina povezanost s

¹ Rad su zajednički osmislila obojica autora, te se slažu u pogledu njegova cjelokupnog sadržaja. Ipak, za prvi je dio zaslužniji Carlo Bianchini, a za drugi, u većoj mjeri, Mauro Guerrini.

međunarodnom tradicijom te navode glavne aktivnosti usmjerene na preradbu talijanskoga kataložnog pravilnika – *Regole italiane di catalogazione per autori* (RICA). Ukazuje se na činjenicu da se od prvoga talijanskog pravilnika, koji je sastavio Fumagalli, posebna pažnja posvećuje upravo međunarodnoj tradiciji (napose onoj utemeljenoj na Panizzijevim pravilima). Nakon opisa različitih odnosa između međunarodnih trendova i talijanskih pravilnika iz 1922., 1956. i 1979. godine, navode se aktivnosti komisije koja je 1997. godine započela preradbu RICA-e. Rad se zaključuje razmatranjem talijanske pozicije u raspravi o ISBD-u i novim modelima entitet-odnos.

Ključne riječi: talijanska kataložna pravila; RICA; povijest katalogizacije; Pariška načela; međunarodna suradnja

Summary

Many current cataloguing codes have their roots in a common tradition started by the 1961 Paris International Conference on Cataloguing Principles (ICCP). Since 1961, the construction of new national codes had been based on the sharing of cataloguing principles, on agreements for international cooperation, and on a common tradition. The new technological and international environment suggests, more and more, a redesign of those principles to include more suitable features and to assert firmly that the highest principle is the convenience of the users of the catalogue. Within this framework, the authors analyze the Italian cataloguing tradition and its relationships with the international tradition and recount the main activities towards a revision of the present Italian code – *Regole italiane di catalogazione per autori* (RICA). The paper shows that, since the first Italian rules written by Fumagalli, special attention has been paid to the international tradition (in particular toward Panizzi's rules). After describing the relationships among the international trends and the Italian codes of 1922, 1956 and 1979, the article deals with the recent works of the new Commission that, since 1997, has started to revise RICA. The article concludes by reflecting on the Italian position in the debate first on the ISBD and then on the new entity-relationship models.

Keywords: Italian cataloguing rules; RICA; cataloguing history; Paris Principles; international cooperation

Uvod

Nekolicina zemalja koje vjeruju u međunarodnu suradnju davnih su dana započele s primjenom zajedničkih kataložnih načela, preispitivanjem vlastite tradicije i usklađivanjem svojih

pravilnika. Danas je ta tradicija, započeta 1961. godine u Parizu na Međunarodnoj konferenciji o načelima katalogizacije (International Conference on Cataloguing Principles: ICCP) prihvaćanjem *Načela*, a potom sastavljanjem novih nacionalnih pravilnika, sve jača i stroža. Mnogi smatraju da se ta načela moraju preoblikovati uvođenjem elemenata koji bi bili prikladniji u novom tehnološkom i međunarodnom okruženju. Mnogi, isto tako, čvrsto drže da je najviše načelo zadovoljavanje potreba korisnika kataloga.

U ovom će se radu ukratko predstaviti talijanska kataložna tradicija, glavne aktivnosti vezane uz preradbu talijanskoga kataložnog pravilnika – *Regole italiane di catalogazione per autori* (RICA), te način na koji su na njega utjecale međunarodne rasprave.

Talijanska tradicija

Još 1869. godine, odmah nakon ujedinjenja Italije, Commissione Cibrario² predložila je u svom zaključnom izvještaju da svaka knjižnica mora imati opći inventarni popis, autorski i naslovni katalog te predmetni katalog. Isto tako, “kako bi se osigurala ... ujednačenost pri sastavljanju navedenih kataloga, svaki će glavni knjižničar uspostaviti posebna pravila koje sastavljači kataloga moraju slijediti pri njihovoj izradi i prijepisu. Za ispunjenje navedene zadaće, knjižničarima se predlaže da prouče Panizzijeva pravila za tiskani katalog Britanskog muzeja, zatim *Letture di Bibliologia* Tommasa Gara, priručnike o knjižničarskoj struci koje su sastavili Petzholdt, Seizinger i Edwards, kao i najznačajnije tiskane kataloge koje su izradili Brunet, Graesse itd.”³

Prvi cjeloviti talijanski pravilnik sastavio je Giuseppe Fumagalli na osnovi vlastitog iskustva te pravilnika Nacionalne knjižnice u Firenci. Objavljen pod naslovom *Cataloghi di biblioteca e indici bibliografici*,⁴ dobio je nagradu Ministarstva. Pohvalna ocjena što ju je izglasao ocjenjivački sud kasnije je potvrđena i raspravom koja je ovaj rad proglasila besprijekornim kamenom temeljcem struke.⁵ Fumagalli je napisao: “Abecedni autorski katalog ... bez sumnje je najkorisniji oblik kataloga u knjižnici ... [jer] daje najbržu informaciju o tome *nalazi li se određena knjiga u knjižnici* i na kojem mjestu te ujedno nudi i građu za istraživanja na području bio-bibliografije, odnosno govori nam o tome *koja se djela određenog autora te koja izdanja određene knjige nalaze*

² Commissione Cibrario, službeno poznata kao Komisija za znanstvenu i disciplinsku reorganizaciju knjižnica u kraljevini, osnovana je 20. srpnja 1869. odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja. Njena je zadaća bila istražiti stanje knjižničarskih usluga u Italiji te napisati izvještaj na temelju kojeg je 24. studenog iste godine donijeta Kraljevska odluka koja je pokrenula, između ostalog, reorganizaciju knjižničarskih usluga, postavljanje novog osoblja, klasifikaciju knjižnica, uspostavljanje pravila za upis u stručne obrazovne ustanove kao i izradu popisa predmeta obveznog kurikulumu. Vidjeti: Caprioni, Attilio Mauro. Virginia Carini Dainotti e il tema della formazione dei bibliotecari. // *Bollettino AIB* 39, 4(dic. 1999), 436-442.

³ Galli, Giovanni. *Regole italiane di catalogazione per autori tra Ottocento e Novecento*. Milano : Editrice Bibliografica, 1989. Str. 49.

⁴ Fumagalli, Giuseppe. *Cataloghi di biblioteca e indici bibliografici : memoria di Giuseppe Fumagalli [...]* premiata dal Ministero della istruzione pubblica nel 1° Concorso bibliografico. Firenze : Sansoni, 1887.

⁵ Galli, Giovanni. Nav. dj., str. 59.

u knjižnici.”⁶ Navedeni citat ukazuje na činjenicu da je Fumagalli dobro naučio Cutterovu lekciju te su njegove formulacije načela za sastavljanje autorskog i naslovnog kataloga nakon više od sedamdeset i pet godina ušle neizmijenjene u tekst Pariških načela.⁷

Prva talijanska pravila prihvaćena kao nacionalni standard za deskriptivnu katalogizaciju datiraju iz 1922. godine, kada je osnovana posebna komisija sastavljena od ravnatelja dviju važnih knjižnica (Guido Biagi, predsjednik i Giuliano Bonazzi), supervizora iz ministarstva i jednoga sveučilišnog profesora; njena je zadaća bila analizirati pravila koja su se koristila u talijanskim knjižnicama te, po uzoru na anglo-američki kataložni pravilnik, sastaviti pravilnik, koji bi se primjenjivao u svim talijanskim državnim knjižnicama. Kada je komisija završila radom, objavljen je prvi nacionalni kataložni pravilnik *Regole per la compilazione del catalogo alfabetico*.⁸ Pravilnik je odražavao potrebu za jedinstvenim pravilima za sastavljanje abecednih kataloga na nacionalnoj razini kako bi se ukinula brojna lokalna rješenja, uglavnom praktične naravi. O uspjehu ovog pravilnika svjedoči njegova široka primjena, čak izvan državnih knjižnica za čije je potrebe izvorno sastavljen.

Pri izradi retrospektivnog kataloga u Središnjoj nacionalnoj knjižnici u Rimu pod vodstvom Giuliana Bonazzija, pokazala su se dva nedostatka pravilnika iz 1922. godine: 1. neka pravila dopuštala su osobnu interpretaciju; i 2. neki bibliografski slučajevi uopće nisu bili predviđeni pravilnikom. Navedeni nedostaci upućivali su na potrebu za preradbom ili čak izradom novog pravilnika pa je 1940. godine osnovana Stručna komisija, čiji je rad prekinuo početak Drugoga svjetskog rata.

U siječnju 1951. godine, usporedo s netom započetom izradom skupnog kataloga svih talijanskih knjižnica, nova je komisija⁹ nastavila s preradbom pravilnika imajući u vidu dva osnovna cilja:

“1. talijanska pravila čim više uskladiti s tipom međunarodne kataložne jedinice kako bi se strancima omogućilo jednostavno pronalaženje željenih knjiga u abecednom popisu naših kataloga;

⁶ Fumagalli, Giuseppe. Nav. dj., str. 116-117.

⁷ O radu slavnoga talijanskog knjižničara Galli piše: “*Cataloghi di biblioteca* znatno su više od običnog pravilnika za izradu kataloga. Složimo li se s činjenicom da je ta djelatnost srce knjižničarske struke, možemo slobodno tvrditi da je Fumagallijevo djelo temelj talijanske knjižničarske struke: ne toliko zbog njegova preskriptivnog sadržaja, koliko zbog načina na koji autor organizira različite aspekte, zbog cjelokupnog uvida u predmet.” Vidjeti: Galli, Giovanni. Nav. dj., str. 75.

⁸ *Regole per la compilazione del catalogo alfabetico*. Roma : Nardecchia, 1922. Pravila su organizirana na sljedeći način: Poglavlje I. O katalogu i kataložnim jedinicama; Poglavlje II. Redalica; Poglavlje III. Sadržaj kataložne jedinice; Poglavlje IV. Pravopis i konvencionalno znakovlje; Poglavlje V. Redanje kataložnih jedinica i analitičko kazalo. (Dalje u tekstu Pravila iz 1922. godine.)

⁹ Komisiju su sačinjavali: Ettore Apollonj (predsjednik), Nella Santovito Vichi (referentica), Fernanda Ascarelli, Francesco Barberi, Marcella Bozza Mariani, Maria Marchetti, Emerenziana Vaccaro Sofia.

2. ukloniti iz pravilnika već uočene neujednačenosti i kontradikcije, te potražiti i ostale slične probleme, proširiti pravilnik u skladu s nizom studija nastalih tijekom dvadeset godina korištenja pravilnika, izmijeniti, odnosno proširiti neka pravila kako bi postala razumljivija te, najvažnije, povećati broj primjera kako bi se pravilnik prilagodio današnjem vremenu.”

Tijekom donošenja odluka, Komisija je razmatrala *Pravilnik Američkoga knjižničarskog udruženja* (American Library Association Code: ALA) iz 1949. godine, pravila belgijskih i njemačkih knjižnica, kao i pravila Vatikanske knjižnice iz 1939. godine. Uočili su, “ponekad s istinskim zadovoljstvom, da su neka od stranih pravila sastavljena prema talijanskim.”¹⁰

Iako su mnoga pravila iz 1922. godine izmijenjena, novi je kataložni pravilnik zadržao ustroj starog pravilnika,¹¹ ne povećavši niti smanjivši broj pravila. Usporedimo li ga s pravilnikom iz 1922. godine, najznačajnije promjene sadržane su u sljedećim pravilima:

1. djela samo dvojice autora, od kojih je svaki napisao određeni dio, unose se kao anonimni radovi, a za oba se autora izrađuju analitičke kataložne jedinice (pravilo 18);
2. za publikacije objavljene povodom vjenčanja, diploma, ređenja i sl., izrađuju se uputnice za imena osoba kojima su one posvećene (pravilo 19);
3. za kritički se esej zasebnog naslova koji se objavljuje kao popratni samostalni rad uz neko djelo, ponekad i u posebnom svesku, izrađuje analitička kataložna jedinica (pravilo 28);
4. za operni se libreto izrađuju uputnice za naslov djela i imena glazbenika (pravilo 32);
5. za zbirke tekstova izvađene iz različitih djela dvaju ili više autora, glavna se kataložna jedinica izrađuje za prvog autora; analitičke kataložne jedinice ili uputnice izrađuju se za ostale autore (pravilo 33);
6. za zbirku izabranih tekstova nekog autora (najčešće npr. starog ili srednjeg vijeka) koja će kasnije poslužiti za objavljivanje sabranih djela toga autora izrađuje se zasebna kataložna jedinica pod skupnim naslovom zbirke (pravilo 34);
7. s prijevodima različitih autora postupa se, ovisno o pojedinom slučaju, kao sa zbirkama ili kao s djelima više različitih autora (pravilo 36);

¹⁰ Regole per la compilazione del catalogo alfabetico per autori nelle biblioteche italiane. Roma : Fratelli Palombi, 1956. Str. XI. (Dalje u tekstu Pravila iz 1956. godine.)

¹¹ Pravilima iz 1922. godine dodani su ipak neki dijelovi: Dodatak I. Inkunabule; Dodatak II. Zemljopisne karte; Dodatak III. Otisci i bakrorezi; Dodatak IV. Glazba; Dodatak V. Transliteracije; Dodatak VI. Kratice; Dodatak VII. Redanje kataložnih jedinica; Analitičko kazalo.

8. uvode se pravila i primjeri za navođenje imena protupapa i patrijarha (pravilo 44) te za supruge vladara (pravilo 45);

9. promijenjeno je, odnosno izvrnuto, pravilo za vladare koji su pisali na različitim jezicima; regulirane su kataložne jedinice za djela renesansnih državnih poglavara te djela rimskih careva (pravilo 45).¹²

Jedna se važna promjena odnosi na pravila za navođenje naziva korporativnih tijela: “različiti oblici naziva akademija i društava navode se zasebno, a ne [na istoj kataložnoj jedinici] pod zadnjim promijenjenim nazivom; različiti nazivi okupljeni su kronološkim redom na općoj objasnidbenoj kataložnoj uputnici, smještenoj ispred kataložne jedinice sa zadnjim promijenjenim nazivom (pravilo 65)”.¹³

Spomenimo još jednu zanimljivost: u pravilniku se koristi izraz “glavna kataložna jedinica” za kataložnu jedinicu koja sadrži potpun opis djela, čime je on na neki način preteča Pariških načela. Osim odrednice, “glavna kataložna jedinica” sadrži još četiri elementa: 1. naslov; 2. impresum; 3. bibliografske napomene; i 4. posebne napomene.¹⁴

Promjene predložene 1961. godine tijekom Pariške konferencije nesumnjivo su bile glavni razlog za sljedeću preradbu talijanskih pravila, koja je urodila objavljivanjem RICA-e 1979. godine. Talijanska delegacija vratila se iz Pariza s uvjerenjem da valja preraditi pravilnik iz 1956. godine. Diego Maltese, iz Središnje nacionalne knjižnice u Firenci, zalagao se za cjelovito preispitivanje postojećega talijanskog pravilnika kako bi se podigao na razinu “dosljednog sustava osnovnih, jasno sročениh načela.”¹⁵ Unatoč tradiciji koja je sezala do Cuttera¹⁶ te bila obogaćena doprinosima Fumagallija, Chilovija¹⁷ i Biagija, bilo je potrebno usklađivanje, odnosno pažljivo preispitivanje svakog pravila (prema Lubetzkyjevom modelu) kako bi se omogućilo njihovo povezivanje s načelima te, na taj način, opravdalo postojanje talijanskog pravilnika.

Na 19. kongresu Talijanskoga knjižničarskog udruženja održanom 1962. godine prihvaćeno je “sastavljanje novog izdanja pravilnika” na temelju Pariških načela, a tijekom 1968. godine, nakon

¹² Pravila iz 1956. godine, str. XII-XIII.

¹³ Isto.

¹⁴ Pravila iz 1956. sadržavala su *Poglavlje I: O katalogu i kataložnim jedinicama* koje je imalo funkciju neke vrste pojmovnika jer je nudilo definicije određenih osnovnih pojmova koji se javljaju u pravilniku (npr., katalog, abecedni autorski katalog, kataložna jedinica, redalica, autor, djela anonimnih autora, naslov itd.). Kataložne su jedinice klasificirane kao *glavne kataložne jedinice* (“one koje sadrže puni opis djela”); *analitičke kataložne jedinice* (“za tekstove povezane s nekim drugim djelom ili unutar zbirke više djela”); *unakrsne uputnice* (“one koje povezuju sekundarnog autora ili naslov s autorom ili naslovom u glavnoj kataložnoj jedinici”); *opće uputnice* (“one koje jednostavno upućuju od oblika jedne unesene riječi prema nekoj drugoj”). Vidjeti: Pravila iz 1956., str. 1 i 2. Vidjeti i: RICA, čl. 139.

¹⁵ Vidjeti: Maltese, Diego. Contributo alla revisione delle Regole italiane di catalogazione per autori. // *Accademie e biblioteche d’Italia* 33, 4/5(lug.-ott. 1965), 283-286. Str. 283.

¹⁶ Vidjeti: Maltese, Diego. I principi internazionali di catalogazione. // *Accademie e biblioteche d’Italia* 30, 5/6(set.-dic. 1962), 258-269, posebno str. 268-269.

¹⁷ Desiderio Chilovi (1835.-1905.) bio je ravnatelj Centralne nacionalne knjižnice u Firenci od 1885. do 1905.

niza rasprava u stručnim knjižničarskim časopisima, ministarstvo je imenovalo Komisiju za pravila.¹⁸

Teorijski temelji novoga kataložnog pravilnika izneseni su 1965. godine u Malteseovom radu *Principi di catalogazione e regole italiane* te 1966. u radu *Elementi di catalogazione per autori: scelta e forma dell'intestazione*.¹⁹ U osvrtu na prvonavedeni rad, Carlo Revelli, jedan od predvodnika rasprave o novim načelima i preradbi talijanskih pravila, napisao je sljedeće: “U Italiji je sazrelo vrijeme za radikalnu preradbu pravila za deskriptivnu katalogizaciju ... čime ćemo se uključiti u rad na preradbi koji se trenutno odvijaju posvuda ... Ne vidim bolje polazište za to od navedenog Malteseovog rada, koji zaslužuje pomnije razmatranje.”²⁰

U drugome navedenom radu, Maltese naglašava potrebu za odvajanjem problema vezanih uz odabir odrednica od onih koji se odnose na njihov oblik, postavljajući na taj način temelje za razdvajanje postupaka odabira od oblika odrednica koje će označiti glavnu inovaciju u ustroju novog pravilnika.

Malteseova predanost u osmišljavanju novog pravilnika zasnovanog na Pariškim načelima, kao i njegov plan “o načelima” jasno se naziru i u pismu koje je uputio A. H. Chaplinu nakon objavljivanja komentara Pariških načela. Maltese se prisjeća: “Još tijekom rimske sjednice IFLA-inog vijeća ... izrazio sam svoje sumnje o brzini “službenog” komentara Pariških načela; iz vlastitog iskustva upozoravao sam i na neizbježne pogrešne primjere ... Ne bih se usudio sporiti da Anglo-američki pravilnik ima određenu težinu u kataložnoj praksi širom svijeta (imao ju je i Pravilnik ALA-e), ali koja korist od sastavljanja načela, koja korist od naših promišljanja koja su prethodila njihovoj pripremi od, recimo, Osborna do Lubetzkoga (i do Chaplina), ako određena kompromisna, možda neizbježna, rješenja zauzmu njihovo mjesto, te ih sasvim sankcioniraju?”²¹

Arthur Hugh Chaplin potvrdio je koncept međunarodnog karaktera samih načela, ali i nadodao da su jezici nacionalna stvar; načela moraju biti prilagođena kulturi i nacionalnom jeziku, odnosno lokalnoj stvarnosti.

Kao što je već spomenuto, 1968. sastavljena je *ad hoc* Komisija za pravila.²² Kako su njezini članovi bili zauzeti vlastitim poslovnim obvezama, sastajali su se samo kada je to bilo moguće, te je

¹⁸ Događaji koji su se odvijali između prihvaćanja Pariških načela i RICA-e opisani su u: Guerrini, Mauro. *Il dibattito in Italia sulle norme di catalogazione per autore dalla Conferenza di Parigi alle RICA. // Riflessioni su principi, standard, regole e applicazioni : saggi di storia, teoria e tecnica della catalogazione.* Udine : Forum, 1999. Str. 45-92.

¹⁹ Maltese, Diego. *Principi di catalogazione e regole italiane.* Firenze : Olschki, 1965. Maltese, Diego. *Elementi di catalogazione per autori : scelta e forma dell'intestazione. // Accademie e biblioteche d'Italia* 34, 4(lug.-ago. 1966), 209-223.

²⁰ Revelli, Carlo. Recensione. // *Bollettino d'informazioni / Associazione italiana biblioteche* 6, 1(gen.-feb. 1966), 23-32.

²¹ Guerrini, Mauro. *Il dibattito in Italia*, str. 61-62.

²² Članovi Komisije bili su: Francesco Barberi (predsjednik), Diego Maltese (referent), Carola Ferrari, Carlo Revelli, Maria Valenti, Angela Vinay i Giovannella Golisano (tajnica); kasnije su pridružene i dvije predstavnice sveučilišta i knjižnica: Maria Califano i Simonetta Nicolini.

većina posla obavljena dopisno. Maltese, koji je predsjedao Komisijom, ponio je teret prikupljanja i sažimanja prijedloga kako bi se o raznim pitanjima efikasnije raspravljalo tijekom sastanaka. Kako bi potvrdio strogi teorijski plan preradbe, Revelli se u travnju 1969. pismeno obratio Malteseu: “Ispuštanje pravila zasnovanih na pojedinim slučajevima u korist pravila zasnovanih na općim načelima prisiljava katalogizatora da se odrekne *forma mentis*, odnosno podjele djela prema kategorijama publikacije, s ishodom da, s porastom broja kategorija, sama rješenja postanu sve zamršenija.” Prijedlog je kanio ukloniti oslanjanje na zakone i slučajeve u skladu s prijedlozima Osborna i Lubetzkoa, iako je to na svakom koraku povlačilo sukobe između oslanjanja na talijanska pravila i poštivanja Pariških načela. Najproblematičnija pitanja uključivala su sljedeće:

“1. *Odabir i oblik odrednica*. Odvojena su pravila za odabir i oblik odrednica (ne redalica) što u Pravilima iz 1956. godine nije bilo sustavno provedeno.

2. *Ime autora*. Komisija je prekinula s talijanskom tradicijom pomnog traženja imena autora zavedenog u službenom registru; odlučeno je da će se prihvaćati ime navedeno na samom dokumentu budući da neki čitatelji traže i daju prednost upravo takvom obliku imena.

3. *Jurisdikcija*. Iz pravila je isključena odrednica pod nazivom tijela koja su organi vlasti teritorijalne jedinice; umjesto nje, prihvaćena je odrednica pod nazivom nadređenog tijela kojem ti organi pripadaju. Pravila su zadržala odrednice pod nazivima tijela koja nisu decentralizirani ili periferni organi vlasti, npr., sveučilišta i knjižnice.

4. *Opis*. Komisija je posebno značenje dala opisu, što je jedna od velikih inovacija, čak važnija od pravila za odabir i oblik odrednica koja su oduvijek bila prisutna u pravilima za izradu autorskih kataloga. Opis je dobio zasebno poglavlje, analogno prostoru posvećenu toj problematici u AACR-u iz 1967. godine. Komisiji je kao polazište poslužila postojeća, prilično generična, normativna situacija, a oslanjala se i na iskustvo Talijanske nacionalne bibliografije, odnosno njezin interni pravilnik za opis posuđen iz prakse Kongresne knjižnice (korištenje odlomaka u opisu, podataka o pomoćnim kataložnim jedinicama, itd.).”²³

Tijekom istraživanja, Komisija je “posebnu pažnju posvetila razvoju i novim rješenjima nekih kataložnih pitanja u svijetu. Najprije su proučena Anglo-američka kataložna pravila, a zatim i njemačka pravila, no Komisija se najviše pridržavala dokumenata koje je izradila IFLA-ina Komisija za katalogizaciju, posebice *Međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa omeđenih publikacija: ISBD(M)-a*, standarda za deskriptivnu katalogizaciju. Ipak, Komisija nije sasvim zanemarila talijansku tradiciju.”²⁴

²³ Guerrini, Mauro. *Il dibattito in Italia*, str. 70.

²⁴ *Regole italiane di catalogazione per autori*. Roma : ICCU, 1979. Str. VIII. (Dalje u tekstu RICA.)

Uz opći preustroj pravilnika (“s obzirom da se podjela na discipline prema starim kriterijima činila neprikladnom”),²⁵ prva važnija inovacija odnosila se na koncept *predstavljanja glavnog autora*, odnosno navođenje najistaknutijeg autora na naslovnoj stranici u publikacijama nastalim suradnjom. To pravilo nalaže da se u navedenim slučajevima odabir odrednice vezuje uz dani entitet, a ne uz analizu odnosa između entiteta i samog djela, dakle uz pomoć formalnih kriterija (odnosno oblika u kojem se podaci nalaze na samom *pojavnom obliku*). Još jedna uvedena promjena pri odabiru odrednica odnosi se na ukidanje stavka 3 članka 18 “u skladu s kojim se djelo koje je napisalo više autora uvijek unosilo pod naslovom, čak i kad su tekstovi pojedinih autora objavljeni zasebno i kad se radilo o manje od četiri autora. Ovo je pravilo bilo poprilično sporno u usporedbi s Pravilima iz 1922. godine.”²⁶

Ova odluka o davanju prednosti stvarnoj odrednici za zbirke tekstova različitih autora predstavlja pokušaj pomirenja Pariških načela s talijanskom tradicijom kroz ograničenu interpretaciju odjeljka 10.3 Pariških načela. Analiza pojma “djelo” i njegove logične i dosljedne primjene u sklopu RICA-e, koju je proveo Alberto Petrucciani, ukazala je na neprecizno korištenje pojmova “djelo”, “publikacija” i “izdanje” koji su tretirani kao kvazi-sinonimi iako oni to nipošto nisu.²⁷

Najzanimljiviji odjeljci o pitanju odabira odrednica bili su oni koji se odnose na djela korporativnih tijela. Pariška načela rabe jezičnu konstrukciju “kataložne jedinice pod korporativnim tijelima,” koja je prihvaćena unatoč glasnom negodovanju nekih sudionika konferencije. Kako bi se zadovoljilo te kritičare, pojam “autor” izbjegnut je za korporativna tijela. U uvodnom dijelu RICA-e, postupanje s korporativnim tijelima označeno je kao “najosjetljivije pitanje deskriptivne katalogizacije.” Prema mišljenju Komisije, Pravila iz 1956. godine bila su neprihvatljiva jer su priznavala načelo postupanja s korporativnim tijelima kao s autorima, iako nisu sadržavala definiciju za korporativno tijelo i za tijelo kao autora “tako da je svaki katalogizator imao drugačiji pojam o tome što znači skupno autorstvo navedeno pod korporativnim tijelom.”²⁸

Talijanska se tradicija isticala svojom sklonošću izrazu “korporativni autor”. Zadržavši ga, RICA se našla “izvan okvira ponuđenih rješenja za postupanje s korporativnim tijelima u Pariškim načelima, iako se on čini dosljednim i potvrđuje tradiciju zabilježenu u internim pravilima Središnje

²⁵ Isto, str. IX.

²⁶ Isto, str. XI.

²⁷ Petrucciani, Alberto. *Struttura delle norme di scelta dell'intestazione : le RICA e i nuovi modelli di analisi*. 2002. [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/PetruccianiRICA.doc>

²⁸ RICA, str. XII.

nacionalne knjižnice u Firenci koja su na snazi od 1881. godine, te pravilu 49 iz Fumagallijeva priručnika *Cataloghi di biblioteche e indici bibliografici*.²⁹

Kako bi se osigurala jedinstvena identifikacija i bilježenje imena autora, odnosno jasno razlikovanje u odnosu na nekoga drugog autora istog imena, predloženo je opće pravilo za oblik odrednice koje nalaže odabir onog oblika koji će se poklapati s “autorovim vlastitim izborom imena navedenim na samoj publikaciji ili s onim imenom po kojem je autor općenito poznat.” Ovakvo rješenje slijedi načelo usvajanja jedinstvene odrednice, odnosno ustanovljivanje jedinstvenog i jednoznačnog oblika imena i naslova kako bi svi javni oblici autorovih djela bili okupljeni na jednome mjestu unutar kataloga (druga zadaća kataloga, navedena u odjeljku 2.2 Pariških načela). Problem je podijeljen na tri točke: 1. koje ime ili koji naslov valja koristiti; 2. hoće li se koristiti potpuniji ili kraći oblik imena ili naslova; 3. koju redalicu valja usvojiti za autore čija se imena sastoje od više riječi, odnosno što će biti prvi element pristupnice; hoće li se odabrati izvorni oblik ili inverzija?³⁰

Opći kriterij predložen u odjeljku 7 Pariških načela ukazao je na najčešće korišteno ime (ili oblik imena) ili naslov u izvornim izdanjima djela ili, ako se to načelo ne može primijeniti, u opće priznatim priručnicima. Temeljitim čitanjem odjeljaka 7 i 8 Pariških načela, možemo zaključiti da treba odabrati „*najčešće korišteno ime na izvornom jeziku katalogiziranih djela*“. Takva odluka nalaže uspoređivanje izdanja na izvornom jeziku djela – naravno, neizravno pomoću prihvaćenih priručnika, kako bi se ustanovio i prihvatio najčešći oblik, s mogućnošću odabira oblika temeljenog na prijevodima, ako se izvorni jezik ne koristi u katalogu.

Odjeljak 8.21 uveo je još jedan izuzetak – uvriježeni oblik u općoj upotrebi, čime dolazimo do tri kriterija za odabir jedinstvene odrednice, koja ne samo da se ne mogu uvijek uskladiti, već su često u suprotnosti: 1. oblik imena po kojem se autor najčešće identificira u izdanjima svojih djela (budući da je to ponekad teško utvrditi, ovo se načelo može razlikovati od knjižnice do knjižnice); 2. oblik koji se najčešće javlja u kritičkim i referentnim djelima; i 3. oblik ustaljen u općoj upotrebi.

²⁹ Guerrini, Mauro. Ente autore? : un concetto assente dai Principi di Parigi [umetnuti tkstu u] Il trattamento catalografico degli enti collettivi dalla Conferenza di Parigi (1961) al First IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (2003) / collaborazione di Pino Buizza e Lucia Sardo. // Biblioteche oggi 21, 10(dic. 2003), 40.

³⁰ Guerrini, Mauro; Pino Buizza. Il controllo del punto di accesso alla registrazione per autore e titolo : riflessioni sul comportamento delle principali agenzie bibliografiche nazionali a quarant'anni dai Principi di Parigi. Rad je predstavljen na radionici Catalogazione e controllo di autorità, Giornate di studio, Rome, 21-22 novembre 2002. koju je organizirao ICCU. Objavljeno na engleskom jeziku kao temeljni rad u sklopu IME ICC-a kao: Buizza, Pino; Mauro Guerrini. Author and title access point control : on the way national bibliographic agencies face the issue forty years after the *Paris Principles* [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.ddb.de/standardisierung/pdf/papers_buizza.pdf. Predstavljeno i na španjolskom jeziku na konferenciji IME ICC2 u Buenos Airesu 2004. godine.

Gotovo četrdeset i pet godina nakon objavljivanja Pariških načela, možemo zaključiti da su rezultati bili pozitivni po pitanju odabira odrednice, no ne i po pitanju njezinog oblika budući da je svaki pravilnik slijedio svoj vlastiti put, uglavnom u skladu s lokalnom tradicijom.³¹

Što se tiče RICA-e, Komisija je na svojoj završnoj sjednici izrazila želju da “drugi nastave sa sastavljanjem pravila za posebne vrste građe, te da valja započeti s komentiranjem samih pravila, što bi moglo postati nadasve korisnom praksom.” Sastavljanje komisije za preradbu i osuvremenjivanje RICA-e odgođeno je do listopada 1996. godine kada je službeno imenovana Komisija za osuvremenjivanje i moguće pojednostavljivanje pravila za sastavljanje abecednih kataloga u talijanskim knjižnicama (poznatija kao Commissione RICA), čiji naziv prije upućuje na Komisiju za pravila iz 1956. nego li 1979. godine.

Aktivnosti Commissione RICA i rasprava o različitim međunarodnim pogledima

Commissione RICA imenovana je kako bi “analitički preispitala tekst talijanskih pravila za deskriptivnu katalogizaciju, te utvrdila, dvadesetak godina nakon njihova objavljivanja, jesu li u skladu s razvojem svjetske kataložne prakse, prilagođena elektroničkom okruženju u kojem danas djelujemo, te u skladu s novim vrstama građe koje su danas sve prisutnije u našim knjižnicama.”³² Iz toga proizlazi da će se njezine djelatnosti odvijati usporedo na dvije razine: na međunarodnoj i na nacionalnoj razini, s budnom pažnjom usmjerenom prema elektroničkom okruženju. Komisija je kao svoj cilj navela detaljnu studiju o: 1. mogućoj izradi novog pravilnika; 2. učinkovitosti Pariških načela; 3. potrebi osuvremenjivanja nazivlja i primjera; i 4. mogućnosti korištenja RICA-e za katalogizaciju i drugih vrsta građe.”³³

Komisija je 1997. godine dovršila analizu kojom je utvrdila valjanost Pariških načela na kojima se zasniva RICA. Utvrdila je i potrebu da se tekst RICA-e proširi uključivanjem međunarodnih standarda i dokumenata: ISBD-a, *Smjernica za pregledne zapise i uputnice*, FRBR-a, FRANAR/FRAR-a i ISO-a. Najvažniji je cilj ove analize bio usklađivanje pravila s promijenjenim kontekstom u organizaciji kataloga, s upotrebom elektroničke tehnologije, s pojavom novih fizičkih formata i različitih načina pristupa, s razvojem skupnih kataloga, te s primjenom kataložnih razina različite složenosti. Nakon prve prigode za evaluaciju u sklopu radionice *La catalogazione verso il futuro*,³⁴ Komisija je utvrdila da su Pariška načela i dalje osnova svega, iako su već tijekom 1998. godine mnoga kataložna središta izrazila želju da ih se zamijeni, a IFLA objavila studiju FRBR

³¹ Guerrini, Mauro. *La lingua del catalogo : sulla forma del nome degli autori greci, latini, dell'oriente antico, del periodo medievale e umanistico, dei papi e dei santi.* // *Il catalogo di qualità.* Firenze : Regione Toscana Giunta Regionale, Pagnini e Martinelli, 2002. Str. 51-85.

³² Vidjeti <http://www.iccu.sbn.it/ricacom.html> [citirano: 2006-05-15].

³³ Isto.

(*Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa*), koja nudi nov pristup analizi bibliografskih zapisa. To se uvjerenje nije promijenilo niti tijekom posljednjih godina, kada je ICCU (Istituto centrale per il catalogo unico) službeno sudjelovao na IFLA-inom stručnom sastanku o međunarodnom kataložnom pravilniku (IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code: IME ICC) u Frankfurtu, te preveo tekst međunarodnih kataložnih načela koja se sve više udaljuju od Pariških načela.

Nakon više od četrdeset godina, korištenje zajedničkog skupa međunarodnih kataložnih pravila postalo je još poželjnije otkako su katalogizatori i korisnici širom svijeta počeli koristiti OPAC-e (Online Public Access Catalogues). Danas, na samom početku 21. stoljeća, IFLA je pokrenula inicijativu za prilagodbu Pariških načela kako bi se mogla primjenjivati i na online knjižnične kataloge, pa i šire. Prvi je cilj te prilagodbe služiti potrebama korisnika kataloga. Nova načela zamjenjuju i proširuju Pariška načela, te na taj način otvaraju put prema svim aspektima bibliografskih i preglednih zapisa u knjižničnim katalozima.³⁵

Uz pretpostavku da su Pariška načela i dalje na snazi, Commissione RICA smatrala je nužnim uvesti postupne promjene, odnosno uskladiti, a ne potpuno izmijeniti propise postojećeg pravilnika. Pravilnici trebaju predvidjeti mogućnost “različitih razina katalogizacije, čak i ako se zadržava minimalna količina podataka i potrebnih informacija,”³⁶ te u slučaju spornih pitanja mora ponuditi rješenja za: postupanje s korporativnim tijelima, transliteriranim oblicima imena, koncept intelektualne odgovornosti, pretraživačke funkcije (pronalaženje) naspram bibliografskih funkcija (okupljanje), oblik pristupa, nazivlje te kratice. Tijekom 2004. godine, Commissione RICA je na osnovi navedenih smjernica objavila dokument o obliku odrednica za imena individualnih autora. Početkom 2004. godine podijeljen je nacrt za preliminarnu verifikaciju te kako bi se prikupila mišljenja o predloženom tekstu unutar knjižničarske zajednice. Na dan 13. studenog 2004. godine, Nacionalna komisija za katalogizaciju i indeksiranje (AIB Commissione nazionale Catalogazione e Indicizzazione) pripremila je komentar nacrta.³⁷ Do 21. prosinca 2004. pripremljena je nova, dorađena inačica koju je objavio ICCU; ta je inačica bila konkretnija i bolje definirana.³⁸

³⁴ Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. La catalogazione verso il futuro : normative, accessi, costi. // Atti del seminario Roma, 13 mar. 1998. Roma : ICCU, 1998.

³⁵ Vidjeti: http://www.ddb.de/standardisierung/afs/imeicc_papers.htm [citirano: 2006-05-15]. Talijanski prijevod dostupan je i na mrežnim stranicama ICCU-a: Dichiarazione di principi internazionali di catalogazione : bozza approvata dal Primo Incontro di esperti promosso dall'IFLA per un codice internazionale di catalogazione, Francoforte sul Meno, 2003. [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na:

http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Traduzione_Principi_Francoforte.pdf

³⁶ Magliano, Cristina. La Commissione RICA e la sua attività. 21 novembre 2002 [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/MaglianoRICA.doc>

³⁷ AIB. Commissione nazionale catalogazione e indicizzazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA “Forma dell'intestazione – Autore personale” [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica01.htm>

³⁸ Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Intestazione_uniforme-Persone.pdf [citirano: 2006-05-15].

Komisija se držala načela uspostavljanja pravila u logičnom, progresivnom i dosljednom nizu, navodeći najprije opće pravilo o jedinstvenoj odrednici, nakon čega slijede pravila o osobnim imenima i nazivima korporativnih tijela.

Glavna sporna pitanja ovog nacrtu odnosila su se na: 1. zasebne “bibliografske identitete” za istu osobu; 2. davanje prednosti izvornim oblicima imena ili obliku na jeziku kataloga i 3. zadržavanje ili ispuštanje pravila za kategorije i tradicionalne iznimke.³⁹

Po pitanju točke 1, Commissione RICA odlučila je zadržati rješenje koje je RICA preuzela iz Pariških načela; u skladu s time, “osoba, čak i kada on/ona promijeni ime ili koristi različita imena u raznim prigodama ili za djela različitih žanrova, uvijek je predstavljena samo jednom odrednicom.”⁴⁰ Komisija je ustanovila da je bibliografski identitet nepouzdan, te zaključila da “teoretski, koncept zasebnih “bibliografskih identiteta” nije dosljedan.”⁴¹

Točka 2 predloženog nacrtu “potvrdila je rješenje iz Pariških načela i RICA-e: prema tom rješenju, jedinstvena se odrednica najčešće zasniva na izvornom obliku imena, tj. na onom koje se koristi u publikacijama na izvornom jeziku, a ne u prijevodima ili preradbama na jeziku kataloga ili na “univerzalnom” jeziku poput latinskog za antičko i srednjovjekovno doba, a engleskog danas.” Iako je Commissione RICA uočila takav odabir AACR-a i španjolskog pravilnika čak i nakon Pariških načela, kao i “trend davanja prednosti prevedenom ili prerađenom obliku koji se možda čini primjerenijim za korisnike koji se služe prijevodima ... također je zamijetila i trend razvoja multikulturalnog i interkulturalnog društva te povećane globalne dostupnosti bibliografskih podataka na internetu, zbog čega bi trebalo dati prednost izvornom obliku.”

Što se tiče točke 3, cilj je bio smanjiti broj iznimaka ili “ispustiti manje iznimke te okupiti slična pitanja kako bi se postigla jednostavnija, jasnija i dosljednija slika.”⁴²

U srpnju 2005. godine, Commissione RICA izdala je drugi važan dokument naslovljen *Intestazione uniforme – Enti*,⁴³ u kojem se raspravlja o pitanjima dosljedne definicije korporativnih tijela i prepoznavanja imena i njihovih varijantnih oblika. Commissione RICA, u općim crtama, predlaže sljedeće:

“Odrednica korporativnog tijela mora biti zasnovana na opće prepoznatljivom nazivu. To može biti službeni naziv, varijantni naziv ili neki drugi uvriježeni naziv u punom ili skraćenom obliku ili akronim.

Izraditi uputnice od neprihvaćenih oblika (vidjeti § 4).

³⁹ Ova su pitanja kritički obrađena u radovima Maura Guerrinija objavljenima u *Riflessioni su principi, standard, regole e applicazioni* i u *Il catalogo di qualità*.

⁴⁰ Commissione RICA. *Intestazione uniforme – Persone* (testo aggiornato al 21 dicembre 2004). Str. 1.

⁴¹ Buizza, Pino; Mauro Guerrini. *Author and title access point control*. Nav. dj. istog je mišljenja.

⁴² Isto.

Utvrđiti naziv korporativnog tijela prema kojem je obično prepoznato, u skladu s imenom korištenim na dokumentima koje je to tijelo objavilo na izvornom jeziku.”⁴⁴

Primijenjeno u praksi, to znači da će katalogizator, kada se korporativno tijelo navodi na dokumentima pod različitim nazivima ili različitim oblicima naziva, odabrati jednu od dvije glavne mogućnosti: u prvom slučaju, mora usvojiti najčešće korišteni naziv, dok u drugom slučaju bira između nekoliko posebnih pravila za nelatinična pisma, međunarodna tijela, varijacije gramatičkih ili pravopisnih oblika itd.

U studenom 2005. godine, AIB-ova se Komisija složila s usvajanjem načela bibliografskih pravila za oblik imena, koje je prikladnije za korporativna tijela nego li za osobna imena. Takav izbor omogućio je Commissione RICA da smanji “prisilna iskrivljavanja koja su nekoć nametana nazivima različitih tijela kako bi ih se uguralo u zajednički okvir”. Čak i ako sama primjena ovog načela nije uvijek dosljedna i sustavna, mnogi bi se nedostaci mogli izbjeći jedinstvenom primjenom izravnog oblika naziva na jeziku izvornika.⁴⁵

Rad Commissione RICA brzo se razvijao: krajem 2005. godine izdali su novi značajan nacrt o jedinstvenim stvarnim naslovima; prema ovom nacrtu, iako djelomičnom i nedovršenom, Commissione RICA namjerava “ponuditi skup pravila za cjelovito i jasno postupanje sa svim djelima zabilježenim u online katalozima, uključujući sve vrste pristupnica bez obzira je li pristupnica za glavnu kataložnu jedinicu primjenjiva ili ne. Dakle, pravila bi trebala obuhvatiti pitanje jedinstvenoga stvarnog naslova primjenjivog na sve vrste djela zabilježenih u katalogu.” Unutar takvog okvira, krajnji je cilj primjene navedenih pravila “da se svakom jedinstvenom stvarnom naslovu dodijeli odgovarajuća odrednica (pristupnice za glavnu kataložnu jedinicu, sporednu kataložnu jedinicu, ostale pristupnice za djelo, ali ne i njegove verzije); pristupnice bilo koje vrste i svi ostali podaci korisni za prepoznavanje djela i njegovih svojstava moraju se povezati *jednom zauvijek*.” Nadalje, ključni doprinos nalazi se u prepoznavanju logične razlike između funkcije naslova kao pristupnice i kao dijela opisa: “Bilo bi ispravnije i jasnije razmatrati *bibliografski opis* kao *opis* koristan za slobodan pristup tekstu, a ne kao specifičnu pristupnicu, te razmatrati svaki naslov (jedinstveni, glavni ili drugi stvarni naslovi) kao glavne pristupnice koje se

⁴³ Commissione RICA. Intestazione uniforme – Enti (testo aggiornato al 20 luglio 2005) [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Intestazione_uniforme-Enti.pdf

⁴⁴ Isto, § 1.

⁴⁵ AIB. Commissione nazionale catalogazione e indicizzazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA “Intestazione uniforme – Enti” [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica02.htm>, str. 1-2.

organiziraju u okviru rada na normativnoj kontroli”.⁴⁶ Ipak, ovaj inovativan i smion pristup ne nudi potpuno razrađeni sustav primjene u trenutnom nacrtu pravila.⁴⁷

Osim na spomenutoj radionici *La catalogazione verso il futuro*, još se u dva navrata raspravljalo o kataložnim pravilima: na sastancima AIB-a u Genovi (1998.) i Rimu (1999.).

Sastanak u Genovi predstavljao je prekretnicu. Tijekom rasprave o *Poželjnom pravilniku* (Il codice desiderato),⁴⁸ nekolicina znanstvenika izrazila je želju za izmjenom, osuvremenjivanjem RICA-e, što je tijekom svojih posljednjih zasjedanja zatražila i sama Komisija, kako bi bila prikladnija novonastalome nacionalnom i međunarodnom kontekstu. U Rimu, jedno je zasjedanje bilo posvećeno temi *Revizija kataložnih pravilnika: europsko gledište* (La revisione dei codici di catalogazione: un punto di vista europeo)⁴⁹ kako bi se raspravilo o jednome fundamentalnom pitanju značajnom za mnoge europske zemlje, a to su tri mogućnosti preradbe talijanskog pravilnika: 1. sastaviti novi pravilnik (ali na kojim načelima?); 2. prevesti Anglo-američki kataložni pravilnik (i usvojiti ga *sic et simpliciter*?); i 3. spojiti nacionalnu tradiciju, ukoliko postoji, s osnovom AACR-a 2 (kao što su to učinili Španjolci 1995.).⁵⁰

Rasprava o preradbi različitih nacionalnih pravilnika i pažnje posvećene međunarodnoj situaciji nikad nije nedostajalo u Italiji; dapače, ima naznaka koje ukazuju na neku vrstu međunarodne usporedne tradicije koja se počela razvijati tijekom 1980-ih godina. U tom razdoblju, AIB se zalagao za prijevod i širenje ISBD-a;⁵¹ zahvaljujući velikom broju stručnih tečajeva, taj se standard uvelike ukorijenio u talijanskim knjižnicama. Poznavanje ISBD-a uzrokovalo je progresivnu, ali i neizbježnu zamjenu RICA-inog *Parte III. Descrizione* prikladnim ISBD-om (mada taj proces zamjene nikad nije službeno priznat).⁵²

⁴⁶ Commissione RICA. Titoli uniformi – Premessa [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Tit_unif_Premessa.pdf, str. 1.

⁴⁷ Članak o primjedbama AIB-ove Komisije uskoro će biti objavljen njezinim službenim mrežnim stranicama.

⁴⁸ Vidjeti: Guerrini, Mauro. Il codice desiderato : Verso RICA2? : evoluzione o rivoluzione? // AIB 98. Atti del XLIV Congresso nazionale dell'Associazione italiana biblioteche, Genova, 28-30 aprile 1998 / a cura di Fernanda Canepa e Graziano Ruffini. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2001. Str. 216-218. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/congr/co98rica.htm> [citirano: 2006-05-15].

⁴⁹ Vidjeti AIB 99. Atti del XLV Congresso nazionale dell'Associazione italiana biblioteche, Roma, 16-19 maggio 1999 / a cura di Enzo Frustaci e Mauro Guerrini. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2001. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/congr/co99index.htm> [citirano: 2006-05-15].

⁵⁰ Guerrini, Mauro. La revisione dei codici di catalogazione : un punto di vista europeo : nota introduttiva. // AIB 99, str. 82-83. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/congr/co99guerrini.htm> [citirano: 2006-05-15].

⁵¹ Talijanski prijevodi ISBD-a, koje je prevo AIB, a kasnije ICCU, vidjeti na: <http://www.ifla.org/VI/3/nd1/isbdital.htm> [citirano: 2006-05-15].

⁵² Vidjeti: Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. Guida alla catalogazione nell'ambito del Servizio bibliotecario nazionale. Roma : ICCU, 1987. Drugo izdanje iz 1995. godine nosi naslov: Guida alla catalogazione in SBN. Pubblicazioni monografiche, pubblicazioni in serie. Vidjeti i druge priručnike koje su objavili ICCU i ostale relevantne ustanove.

Tijekom 1997. godine AACR 2R preveden je na talijanski jezik.⁵³ Istodobno, pažljivo je proučeno kataložno nazivlje, ponajviše pri prevođenju IFLA-inih standarda i Deweyjeve decimalne klasifikacije, kako bi novi pojmovi bili ispravno prevedeni na talijanski jezik. Ti su napori urodili važnim, inovativnim promjenama u talijanskome stručnom nazivlju. Ta činjenica ukazuje na važan dio povijesti knjižničarstva koji još valja pomnije analizirati i opisati. Posljednjih godina, talijanski su predstavnici često sudjelovali na međunarodnim sastancima, što je rezultiralo njihovim polaganim, neumornim i kvalificiranim doprinosima teorijskoj raspravi, i to na dva polja: 1. u izravnom sudjelovanju u međunarodnim događanjima uz prezentacije tijekom IFLA-inih sastanaka, te objavljivanjem radova u znanstvenim časopisima poput *Cataloging & classification quarterly*, u kojem je nedavno izašao i zbornik radova s konferencije o normativnoj kontroli održanoj 2003. godine u Firenci;⁵⁴ 2. u raspravama tijekom sastanaka koje su organizirala sveučilišta, ICCU, AIB i druge ustanove, uz doprinos talijanskih znanstvenika u pripremi nacрта te preradbi teksta Međunarodnih kataložih načela (IME ICC).

Nakon objavljivanja FRBR-a, primjerice, AIB-ova Studijska grupa za katalogizaciju objavila je važnu raspravu⁵⁵ koja je visoko ocijenjena na međunarodnoj razini. Commissione RICA objavila je studiju *L'applicazione del modello FRBR ai cataloghi: problemi generali e di impiego normativo*.⁵⁶ Isa De Pinedo i Alberto Petrucciani objavili su rad naslovljen *Un approccio all'applicazione del modello FRBR alle regole di catalogazione italiane: problemi e possibili soluzioni*, koji je pokrenuo nacionalnu raspravu o mogućnostima primjene FRBR-a u sastavljanju talijanskog pravilnika. U spomenutoj je raspravi sudjelovalo i nekoliko talijanskih znanstvenika.⁵⁷

Izuzetno brzo širenje novog modela koji je ponudio FRBR možemo zahvaliti dvjema činjenicama: ICCU-ovom prijevodu na talijanski jezik i povoljnoj klimi koja je tada bila otvorena za nova rješenja, bez sumnje zahvaljujući širenju SBN-a (Servizio bibliotecario nazionale) diljem Italije koji je u svojoj osnovi razvio model entitet-odnos na dosljedan i uvjerljiv način. I AIB je

⁵³ Regole di catalogazione angloamericane : seconda edizione, revisione del 1988 / redatte sotto la direzione del Joint steering committee for revision of AACR ; the American Library Association, the Australian Committee on Cataloguing, the British Library, the Canadian Committee on Cataloguing, the Library Association, the Library of Congress ; a cura di Michael Gorman e Paul W. Winkler ; edizione italiana a cura di Rossella Dini e Luigi Crocetti. Milano : Editrice Bibliografica, [1997.].

⁵⁴ Authority control in organizing and accessing information : definition and international experience. Part I [and] Part II / Arlene G. Taylor, Barbara B. Tillett, guest editors, with the assistance of Mauro Guerrini and Murtha Baca. // *Cataloging & classification quarterly* 38, 3/4(2004); 39 1/2(2004). Objavljeno i kao knjiga: New York : The Haworth Information Press, [2004.]. Talijanski prijevod: Authority control : definizione ed esperienze internazionali : atti del convegno internazionale, Firenze, 10-12 febbraio 2003 / a cura di Mauro Guerrini e Barbara B. Tillett con la collaborazione di Lucia Sardo. [Firenze] : Firenze University Press; [Roma] : Associazione italiana biblioteche, 2003.

⁵⁵ AIB. Gruppo di studio sulla catalogazione. Osservazioni su Functional requirements for bibliographic records : final report. // *Bollettino AIB* 39, 3(set. 1999), 303-311. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/frbrit.htm> [citirano: 2006-05-15].

⁵⁶ Usp. <http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/rica-frbr.pdf> [citirano: 2006-05-15].

⁵⁷ Vidjeti: Ghilli, Carlo; Mauro Guerrini; Antonella Novelli. FRBR : analisi del record e nuovi codici di catalogazione. // *Bollettino AIB* 43, 2(giu. 2002), 145-159.

pridonio pomaku u navedenom smjeru; AIB-ova Studijska grupa za katalogizaciju sastavila je dokument koji pomno razmatra nacrt koji je izradila Commissione RICA.⁵⁸ Taj je dokument predstavio neka značajna opća zapažanja zajedno sa specifičnim komentarima svakoga predoženog pravila. Studijska grupa je ukazala na ozbiljan problem unutar općeg ustroja nacarta. Nacrt je za rješavanje problema oblika osobnih imena citirao FRBR i prerađena Međunarodna kataložna načela; ipak, stalno ponavljano oslanjanje na Pariška načela, potaknuto tradicijom RICA-e, nije jasno naznačilo kakav bi trebao biti odnos između nacarta budućega talijanskog pravilnika i Međunarodnih kataložnih načela koja će, prema riječima njihovih sastavljača, sasvim zamijeniti Pariška načela.

Drugim riječima, ne uzmu li urednici novoga talijanskog pravilnika u obzir nova načela, koja će zamijeniti Pariška načela i vjerojatno se nazvati IFLA-inim Kataložnim načelima, postoji bojazan da će on zbog svoje “beskompromisne” utemeljenosti na Pariškim načelima biti zastarjeo čim se objavi. Nadalje, novi talijanski pravilnik trebao bi bolje proučiti osnovne značajke elektroničkih kataloga i online okruženja u kojem ti katalogi danas djeluju. Budući pravilnik trebao bi priznati elektronički medij kao poželjniji oblik za izradu kataloga, kao i odnos između entiteta i rezultirajućeg ustroja podataka.

Naravno, činjenica da za sada raspoložemo samo nacrtom, te da će konačna struktura pravilnika možda na početku sadržavati opća pravila, navodi na mogućnost ublažavanja oštre kritike autorā ovog teksta zbog značajna udaljavanja pravilnika od međunarodnog konteksta. Možda je bolje pričekati s konačnom ocjenom do završetka samog nacarta. U svakom slučaju, želimo naglasiti dva nadasve bitna pitanja:

1. Stav koji je Commissione RICA zauzela po pitanju “višestrukih bibliografskih identiteta” u potpunosti je prihvatljiv, posebno u svjetlu talijanske bibliografske tradicije. Ipak, ne možemo sakriti činjenicu da je to načelo u kontradikciji sa samim sobom kada je riječ o zajedničkim pseudonimima (opća uputnica koja upućuje s osobnog imena na zajednički pseudonim u slučaju djela s više suautora *de facto* je prihvaćanje zasebna bibliografskog identiteta);
2. U pogledu oblika imena, postoje dva suprotna moguća pristupa koja su prisiljena koegzistirati: izvorni oblik imena i opća upotreba. RICA, AACR 2 i drugi pravilnici ukazuju da su se i sami suočili s istim problemom tijekom sastavljanja pravilnika. Prema riječima AIB-ove Studijska grupa za katalogizaciju, mora se priznati da je “izvorni oblik, u svakom pogledu, poželjniji jer se s filološkog stajališta čini najispravnijim rješenjem, te stoga što se,

⁵⁸ Vidjeti: AIB. Gruppo di studio sulla catalogazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA “Forma dell’instestazione – Autore personale” [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica01.htm>

za suvremene autore, najbolje podudara s lingvističkom upotrebom ustaljenom u zapadnim zemljama (po tom je imenu autor prepoznat na jeziku bibliografskog središta). Možda bi ipak bilo neprikladno nametnuti korištenje izvornog oblika kao obveznu praksu, proširivši je i na slučajeve u kojima ne odgovara jezičnoj upotrebi.” U stvari, prihvatimo li samo jedan pristup pitanju oblika, prijeti nam opasnost od rješenja koja su teško prihvatljiva u međunarodnom kontekstu, bilo da se radi o nametanju transliteriranog oblika kao onog izvornog ili o prisiljavanju korisnika da traže izvorni oblik za Konfucija ili Averhoësa na starokineskom ili arapskom jeziku.

Štoviše, gdje da korisnik potraži djelo koje nije objavljeno samo u Japanu ili Egiptu, već i u Norveškoj ili Danskoj, a indeksirano je pod svojim izvornim olikom autorova imena? Pod kojim su nazivom indeksirana zemljopisna područja s obzirom na to da je pregledni zapis jednak za pretraživanje po autoru i predmetu? Imajući to u vidu, ne smijemo zaboraviti dvije ne tako stare IFLA-ine publikacije – *Form and structure of corporate headings* (FSCH) iz 1980. godine o nazivima korporativnih tijela i *Names of persons* o osobnim imenima: “Postupak za osobna imena provodi se sa sasvim drugačijeg stajališta. IFLA je odlučila ne normirati, odnosno, bolje rečeno, ne dati opće smjernice za postupanje s osobnim imenima u kataložnim pravilima, već sakupiti i ozakoniti [postojeći] bibliografski običaj.” Rezultat je toga da obje publikacije “imaju slične ciljeve, ali se oni provode u skladu s različitim pogledima. FSCH predstavlja međunarodni sporazum koji su priredili kataložni stručnjaci. *Names of persons* navodi nacionalne prakse za strukturiranje i navođenje osobnih imena. Obje su metode utemeljene, no rezultati očito nisu jednaki.”⁵⁹

Dokument AIB-ove Studijske grupe za katalogizaciju nadalje navodi: “U odabiru između izvornog oblika i lingvističke uporabe, usvajanje potonjeg kao poželjnijeg standarda dovelo bi, u mnogim slučajevima, do korištenja izvornog oblika kao poželjnijeg, ali bi ujedno i imalo prednost utoliko što bi izbjegavalo korištenje izmišljenih ili umjetnih oblika (primjerice, transliteriranih oblika, posebno u slučaju nelatiničkih pisama, npr., japanskog), ili sasvim ograničenih oblika korištenih samo u vrlo posebnim kontekstima, te stoga stranim za lingvističke i literarne navike većine korisnika kataloga.”⁶⁰

S druge strane, temeljni element novih načela jest služiti potrebama korisnika koji govore svoj materinji jezik i za čije je potrebe korisno i ispravno dati prednost obliku u općoj uporabi, prije nego li izvornom obliku.

⁵⁹ Guerrini, Mauro; Lucia Sardo. Authority control. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2003. Str. 38.

⁶⁰ AIB. Gruppo di studio sulla catalogazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA “Forma dell'intestazione – Autore personale”, str. 3.

Zaključak

Zaključno želimo naglasiti da, općenito gledano, razvoj talijanskih pravila slijedi dugu tradiciju koja je uspjela objediniti međunarodne doprinose i lokalne specifičnosti, iako uz ponešto kontradikcija. Nakon objavljivanja RICA-e (1979.), nepostojanje stalnog odbora dovelo je do stanke u preradbi pravilnika u skladu s potrebama; sada pokušavamo nadoknaditi tu stanku, što za sobom povlači proces koji nije imun na kašnjenja i nedostatke. Cilj nam je sastaviti pravilnik koji se može uklopiti u dubok i siguran kanal međunarodne suradnje, te pomiriti lokalnu tradiciju s potrebom usklađivanja sa značajnijim međunarodnim pravilnikom kakav je AACR 2. Smatramo španjolsko rješenje vrlo dobrim; takvu je harmonizaciju uspjela postići jedino Eva Verona sa juslavenskim pravilnikom i priručnikom.

Literatura

AIB. Commissione nazionale catalogazione e indicizzazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA "Forma dell'intestazione – Autore personale" [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica01.htm>

AIB. Commissione nazionale catalogazione e indicizzazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA "Intestazione uniforme – Enti" [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica02.htm>

AIB. Gruppo di studio sulla catalogazione. Osservazioni su Functional requirements for bibliographic records : final report. // Bollettino AIB 39, 3(set. 1999), 303-311. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/frbrit.htm> [citirano: 2006-05-15].

AIB. Gruppo di studio sulla catalogazione. Osservazioni sul documento della Commissione RICA "Forma dell'intestazione – Autore personale" [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.aib.it/aib/commiss/catal/rica01.htm>

AIB 99. Atti del XLV Congresso nazionale dell'Associazione italiana biblioteche, Roma, 16-19 maggio 1999 / a cura di Enzo Frustaci e Mauro Guerrini. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2001. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/congr/co99index.htm> [citirano: 2006-05-15].

Authority control : definizione ed esperienze internazionali : atti del convegno internazionale, Firenze, 10-12 feb. 2003 / a cura di Mauro Guerrini e Barbara B. Tillett con la collaborazione di Lucia Sardo. [Firenze] : Firenze University Press; [Roma] : Associazione italiana biblioteche, 2003.

Authority control in organizing and accessing information : definition and international experience. Part I [and] Part II / Arlene G. Taylor, Barbara B. Tillett, guest editors, with the assistance of Mauro Guerrini and Murtha Baca. // *Cataloging & classification quarterly* 38, 3/4(2004); 39 1/2(2004); objavljeno i kao knjiga: New York : The Haworth Information Press, [2004.]

Buizza, Pino; Mauro Guerrini. Author and title access point control : on the way national bibliographic agencies face the issue forty years after the *Paris Principles* [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.ddb.de/standardisierung/pdf/papers_buizza.pdf

Caprioni, Attilio Mauro. Virginia Carini Dainotti e il tema della formazione dei bibliotecari. // Bollettino AIB 39, 4(dic. 1999), 436-442.

Commissione RICA. Intestazione uniforme – Enti (testo aggiornato al 20 luglio 2005) [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Intestazione_uniforme-Enti.pdf

Commissione RICA. Titoli uniformi – Premessa [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Tit_unif_Premessa.pdf

Dichiarazione di principi internazionali di catalogazione : bozza approvata dal Primo Incontro di esperti promosso dall'IFLA per un codice internazionale di catalogazione, Francoforte sul Meno, 2003 [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/Traduzione_Principi_Francoforte.pdf

Fumagalli, Giuseppe. Cataloghi di biblioteca e indici bibliografici : memoria di Giuseppe Fumagalli [...] premiata dal Ministero della istruzione pubblica nel 1° Concorso bibliografico. Firenze : Sansoni, 1887.

Galli, Giovanni. Regole italiane di catalogazione per autori tra Ottocento e Novecento. Milano : Editrice Bibliografica, 1989.

Ghilli, Carlo; Mauro Guerrini; Antonella Novelli. FRBR : analisi del record e nuovi codici di catalogazione. // Bollettino AIB 43, 2(giu. 2002), 145-159.

Guerrini, Mauro. Il codice desiderato : Verso RICA2? : evoluzione o rivoluzione? // AIB 98. Atti del XLIV Congresso nazionale dell'Associazione italiana biblioteche, Genova, 28-30 aprile 1998 / a cura di Fernanda Canepa e Graziano Ruffini. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2001. Str. 216-218.

Guerrini, Mauro. Ente autore? : un concetto assente dai Principi di Parigi [umetnuti tekst u] Il trattamento catalografico degli enti collettivi dalla Conferenza di Parigi (1961) al First IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (2003) / collaborazione di Pino Buizza e Lucia Sardo. // Biblioteche oggi 21, 10(dic. 2003), 37-53.

Guerrini, Mauro. Il dibattito in Italia sulle norme di catalogazione per autore dalla Conferenza di Parigi alle RICA. // Riflessioni su principi, standard, regole e applicazioni : saggi di storia, teoria e tecnica della catalogazione. Udine : Forum, 1999. Str. 45-92.

Guerrini, Mauro. La lingua del catalogo : sulla forma del nome degli autori greci, latini, dell'oriente antico, del periodo medievale e umanistico, dei papi e dei santi. // Il catalogo di qualità. Firenze : Regione Toscana Giunta Regionale, Pagnini e Martinelli, 2002. Str. 51-85.

Guerrini, Mauro. La revisione dei codici di catalogazione : un punto di vista europeo : nota introduttiva. // AIB 99. Atti del XLV Congresso nazionale dell'Associazione italiana biblioteche, Roma, 16-19 maggio 1999 / a cura di Enzo Frustaci e Mauro Guerrini. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2001. Str. 82-83. Dostupno i na: <http://www.aib.it/aib/congr/co99guerrini.htm> [citirano: 2006-05-15].

Guerrini, Mauro; Lucia Sardo. Authority control. Roma : Associazione italiana biblioteche, 2003.

Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. La catalogazione verso il futuro : normative, accessi, costi. // Atti del seminario Roma, 13 mar. 1998. Roma : ICCU, 1998.

Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. Guida alla catalogazione nell'ambito del Servizio bibliotecario nazionale. Roma : ICCU, 1987.

Magliano, Cristina. La Commissione RICA e la sua attività. 21 novembre 2002 [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/MaglianoRICA.doc>

Maltese, Diego. Contributo alla revisione delle Regole italiane di catalogazione per autori. // Accademie e biblioteche d'Italia 33, 4/5(lug.-ott. 1965), 283-286.

Maltese, Diego. Elementi di catalogazione per autori : scelta e forma dell'intestazione. // Accademie e biblioteche d'Italia 34, 4(lug.-ago. 1966), 209-223.

Maltese, Diego. Principi di catalogazione e regole italiane. Firenze : Olschki, 1965.

Maltese, Diego. I principi internazionali di catalogazione. // Accademie e biblioteche d'Italia 30, 5/6(set.-dic. 1962), 258-269.

Petrucciani, Alberto. Struttura delle norme di scelta dell'intestazione : le RICA e i nuovi modelli di analisi. 2002 [citirano: 2006-05-15]. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/upload/documenti/PetruccianiRICA.doc>

Regole di catalogazione angloamericane : seconda edizione, revisione del 1988 / redatte sotto la direzione del Joint steering committee for revision of AACR ; the American Library Association, the Australian Committee on Cataloguing, the British Library, the Canadian Committee on Cataloguing, the Library Association, the Library of Congress ; a cura di Michael Gorman e Paul W. Winkler ; edizione italiana a cura di Rossella Dini e Luigi Crocetti. Milano : Editrice Bibliografica, [1997].

Regole italiane di catalogazione per autori. Roma : ICCU, 1979.

Regole per la compilazione del catalogo alfabetico. Roma : Nardecchia, 1922.

Regole per la compilazione del catalogo alfabetico per autori nelle biblioteche italiane. Roma : Fratelli Palombi, 1956.

Revelli, Carlo. Recensione. // Bollettino d'informazioni / Associazione italiana biblioteche 6, 1(gen.-feb. 1966), 23-32.